

PERSBERICHT

Inlichtingen bij
Patricia van Echtelt
P.van.Echtelt@SCP.nl
T 070 340 7416

Combinatiedruk neemt toe in participatiesamenleving

Den Haag, 7 januari 2015

- Nederlanders zijn steeds drukker met het totaal van betaalde en onbetaalde arbeid. Het aandeel werkenden dat mantelzorg geeft nam tussen 2004-2014 toe van 13% naar 19%. Het aandeel werkende moeders steeg van 71% naar 78%.
- Werkende mantelzorgers hebben gemiddeld meer last van psychische vermoeidheid dan niet-zorgende werknemers. Mantelzorg heeft bij mannen een nadelig effect op hun ervaren gezondheid. Ziekteverzuim stijgt na oppakken van mantelzorg bij zowel mannen als vrouwen.
- Werknemers zijn niet altijd op de hoogte van verlofregelingen of durven dit niet aan te vragen. Een zorgvriendelijke cultuur en medezeggenschap in organisaties zijn van belang.
- Laagopgeleiden en ZZP-ers hebben minder toegang tot arbeid- en zorgregelingen dan hoogopgeleiden en werknemers.
- Overheidsbeleid komt niet overeen met de opvattingen van burgers over zorg: de overheid wil dat burgers de zorg voor hun kinderen meer uitbesteden aan de kinderopvang en meer zelf zorgen voor ouderen. Burgers zijn juist terughoudend over kinderopvang en willen een overheid die voor ouderen zorgt.

Dit zijn enkele conclusies uit het themanummer over 'Arbeid en zorg in de participatiesamenleving' van *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken* dat op 7 januari verschijnt. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en de Universiteit Utrecht zijn initiatiefnemers van dit themanummer. Het bevat bijdragen van diverse wetenschappers en experts.

De overheid streeft naar een hogere arbeidsdeelname en wil ook dat mensen de zorg voor naasten vaker zelf op zich nemen. Van mensen wordt verwacht dat ze op zowel het terrein van arbeid als van zorg meer doen. Het combineren van betaald werk en zorgtaken is daarmee voor veel burgers in het huidige tijdsgewricht een complexe opdracht geworden.

Het themanummer geeft een rijk beeld van de stand van zaken, maar brengt ook een aantal knelpunten aan het licht bij de uitvoering van het overheidsbeleid. Vragen die aan de orde komen, zijn: Wie combineren in Nederland betaald werk en zorg en welke ontwikkelingen hebben zich hierin voorgedaan? Welke gevolgen heeft het combineren van betaald werk met (mantel)zorg voor de gezondheid? Wat kunnen werkgevers doen om uitval door combinatiedruk van werknemers te voorkomen?

Steeds drukker met optelsom betaalde en onbetaalde arbeid

Nederlanders zijn tussen 1980-2011 steeds drukker met het totaal van betaalde en onbetaalde taken. De laatste dertig jaar zijn mannen drukker geworden dan vrouwen. Hoogopgeleiden waren in 2011 drukker bezet dan laagopgeleiden, terwijl dit in 1980 nog andersom was. Ook nam het aandeel werkende mantelzorgers tussen 2004-2014 toe van 13% naar 19%. Vrouwen verrichten meer mantelzorg dan mannen doordat dochters vaker voor een ouder zorgen dan zonen. Tot slot blijkt dat de arbeidsdeelname van werkende moeders steeg van 71% naar 78% tussen 2005-2014. Het aandeel werkende moeders met een vierdaagse werkweek (28-34 uur per week) steeg van 10% naar 18% en het aandeel voltijders steeg van 8% naar 12%. Hun partners werken meestal (80%) voltijds en dit veranderde niet. Moeders zijn dus meer gaan werken, maar de vaders zijn nauwelijks minder gaan werken.

Mantelzorg geven is nadelig voor vermoeidheid en soms ook gezondheid

Werknemers die mantelzorg verlenen, hebben gemiddeld meer vermoeidheidsklachten dan niet-zorgende werknemers. In organisaties waar mantelzorg niet of nauwelijks bespreekbaar is met de leidinggevende is de psychische vermoeidheid van mantelzorgers nog groter. Mannen die mantelzorg oppakken, rapporteren vaker dan andere mannen een achteruitgang in hun ervaren gezondheid. Ook leidt mantelzorg tot meer ziekteverzuim, bij zowel mannen als vrouwen.

Nadelige effecten zijn kleiner bij steun leidinggevende en zorgvriendelijke bedrijfscultuur

Sociale steun in organisaties kan de psychische vermoeidheid door mantelzorg verminderen. Veel werknemers bespreken hun mantelzorgtaken niet met hun leidinggevende of vragen geen verlof aan. Hoewel werknemers vaak recht hebben op verlof, durven zij niet altijd naar hun werkgever te stappen. Een zorgvriendelijke bedrijfscultuur en de aanwezigheid van ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging zijn daarbij van belang. Bovendien zijn veel mantelzorgers niet op de hoogte van verlofregelingen, wat suggereert dat de huidige maatregelen nog onderbenut zijn.

Uren mantelzorg in Nederland lager dan Europese gemiddelde

In Nederland ligt het aandeel mantelzorgers rond het Europese gemiddelde, maar het aantal uur dat mantelzorgers zorg verlenen (de intensiteit) is relatief laag. Of er in een land veel mantelzorg wordt verleend hangt af van de uitgaven aan de gezondheidszorg. Hoe genereuzer de gezondheidszorg, hoe minder mantelzorg burgers verlenen. Ook familienormen zijn van belang, dat wil zeggen de opvattingen over de verantwoordelijkheid van volwassen kinderen tegenover hulpbehoevende ouders. In Nederland zijn de overheidsuitgaven aan de gezondheidszorg relatief hoog. Familienormen zijn juist minder sterk dan gemiddeld binnen Europa.

Laagopgeleiden en ZZP'ers minder toegang tot arbeids- en zorgregelingen

Sommige groepen in de samenleving hebben minder toegang tot arbeids- en zorgregelingen dan anderen. Laagopgeleiden kunnen minder vaak telewerken en hebben minder vaak flexibele werktijden dan hoogopgeleiden. Het is voor deze groep vaak ook minder haalbaar kinderopvang in te schakelen of (onbetaald) verlof op te nemen. Zelfstandigen hebben minder toegang tot verlofregelingen dan werknemers. De uitkering bij zwangerschap is maximaal het minimumloon en dus niet, zoals bij werknemers, een compensatie van het laatst verdiende loon. De kinderopvangtoeslag is gebaseerd op daadwerkelijk gewerkte uren, wat voor zelfstandigen vaak onzeker is.

Overheidsbeleid komt niet overeen met opvattingen burgers over zorg

De overheid bepleit enerzijds het gebruik van kinderopvang om de arbeidsdeelname van moeders te verhogen, maar legt anderzijds de zorg voor ouderen juist steeds meer bij burgers neer. De uitgangspunten van dit beleid sluiten niet altijd aan bij de voorkeuren van burgers. De meeste ouders willen geen formele kinderopvang voor hun kind (37%) of hoogstens voor een paar dagen per week (59%). Slechts 5% wil hun kind voor meer dan 3 dagen in de formele kinderopvang. Daarentegen vindt twee derde van de Nederlanders de zorg voor hulpbehoevende ouders vooral een taak voor de overheid. De discrepantie tussen de uitgangspunten van het beleid en de opvattingen van burgers duidt op een beperkt draagvlak voor dit beleid en dit staat de uitvoering ervan mogelijk in de weg.

Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, aflevering 4 2015: '*Arbeid en zorg in de participatiesamenleving*'.

Voor meer informatie over de inhoud van deze publicatie:

Tanja van der Lippe, tel: 030 253 4156, e-mail: t.vanderlippe@uu.nl.

Patricia van Echtelt, tel: 070 3407416/7000, e-mail: p.van.echtelt@scp.nl.

Voor algemene vragen: Irma Schenk, tel. 070-3405605, e-mail: i.schenk@scp.nl.

Voor het opvragen van een redactie-exemplaar (digitaal of op papier) kunt u een mail sturen naar s.dejagher@boomamsterdam.nl of contact opnemen via tel. 020-5244 507.

Sociaal en Cultureel Planbureau

Universiteit Utrecht

